

Podujatia - MAREC

1.3. (sobota) o 11.00 h **POHĽADY NA OBLOHU**
Program pod umelou oblohou vhodný pre mladších školákov.

6.3. (štvrtok) o 11.00 h **TOMÁŠOVA CESTA KU HVIEZDAM**
Fiktívny príbeh pod umelou oblohou pre mladších školákov.

6.3. (štvrtok) o 18.00 h **HVIEZDY NÁŠHO NEBA**
Program pod umelou hviezdou oblohou zameraný na niektoré výnimočné hviezdy nášho neba a niektoré exotické objekty vesmíru.

8.3. (sobota) o 11.00 h **ARIADNINA ČELENKA**
Rozprávka v planetáriu pre najmenších školákov.

13.3. (štvrtok) o 18.00 h **HPHO – ABBA**
Najznámejšie hity pod umelou hviezdou oblohou planetária.
Uvádza: PaedDr. Juraj Humeňanský

15.3. (sobota) o 11.00 h **AKO JE SLNIEČKO ĎALEKO**
Astronomická rozprávka v planetáriu pre deti od 4 rokov.

20.3. (štvrtok) o 18.00 h **JARNA OBLOHA A
EURÓPA KU HVIEZDAM**
Program pod umelou hviezdou oblohou doplnený filmom ESO.

22.3. (sobota) o 11.00 h **MARTIN A HVIEZDA**
Rozprávka pod umelou hviezdou oblohou pre deti od 4 rokov.

23.3. (nedeľa) 15.00 – 21.00 h **MEDZINÁRODNÝ DEŇ
PLANETÁRIÍ** Vstupné 1€, 2€

25., 26., 27. 9.00 – 14.00 h **ČO VIEŠ O HVIEZDACH?**
Okresné kolá vedomostnej súťaže pre prihlásených účastníkov.

27.3. (štvrtok) o 18.00 h **HPHO – JEAN MICHEL JARRE**
Hudobná mozaika pod umelou hviezdou oblohou planetária.

29.3. (sobota) o 11.00 h **PRINC PETER**
Pôvodný rozprávkový astronomický program v planetáriu.

ASTRONOMICKÉ POZOROVANIA PRE VEREJNOSŤ

Po zotmení v prípade priaznivého počasia.

5.3. o 19.00 h *Pozorovanie večernej oblohy
ďalekohľadmi hviezdárne*

23.3. o 19.00 h *Pozorovanie večernej oblohy
ďalekohľadmi hviezdárne*

Vstupné

Večerné programy pre dospelých vo štvrtok:	2 €
Programy pre rodičov a deti v sobotu:	1 €
Astronomické pozorovania:	1 €
Individuálne návštevy počas školských prázdnin:	2 €
Skupinové návštevy:	2 €
(zľava 1 € platí pre MŠ, 1.-3. ročník ZŠ, mládež a dospelých vyžadujúcich zvláštnu starostlivosť)	
zľava 1,30 € platí pre 4.-9. ročník ZŠ, SŠ, VŠ a dôchodcov)	

Podujatia - APRÍL

3.4. (štvrtok) o 18.00 h **PO ZÁPADO SLNKA**
Náučný program pod umelou hviezdou oblohou o tom, čo všetko môžeme vidieť na oblohe po západe Slnka z viacerých výnimočných oblastí našej Zeme.

5.4. (sobota) o 11.00 h **POTULKY OBLOHOU**
Program pod umelou hviezdou oblohou planetária o hviezdach, planétach, Mesiaci a Mliečnej ceste. Vhodný pre mladších školákov.

10.4. (štvrtok) 17.00 - 19.00 h **SVETOVÝ DEŇ LETECTVA
A KOZMONAUTIKY** Vstupné 1 €

17:00 **Čo letí v roku 2014** – prednáška (Mgr. V. Kolivoška)
18:00 **Obloha nad nami** – program v planetáriu

12.4. (sobota) o 11.00 h **MESIAC NA VANDROVKE**
Program v planetáriu o Mesiaci a Slnku pre najmenších školákov.

17.4. (štvrtok) o 18.00 h **HUDBA POD HVIEZDNOU
OBLOHOU – ANDREA BOCELLI**
Jedinečný hlas súčasného svetoznámeho talianskeho tenoristu pod umelou hviezdou oblohou. Uvádza: PaedDr. Juraj Humeňanský

23., 24., 25. 10.00 – 14.00 h **ČO VIEŠ O HVIEZDACH?**
Krajské kolá vedomostnej súťaže pre prihlásených účastníkov.

24.4. (štvrtok) 17.00 - 19.00 h **DEŇ ZEME** Vstupné 1 €
17:00 **Žijeme na Zemi** – environ. program v prednáškovej sále
18:00 **Vesmír je náš svet** – náučný program v planetáriu

26.4. (sobota) o 11.00 h **NEVESTA HVIEZD**
Rozprávka pod umelou hviezdou oblohou pre najmenších školákov, spracovaná na motívy klasického laponského mýtu.

ASTRONOMICKÉ POZOROVANIA PRE VEREJNOSŤ

Po zotmení v prípade priaznivého počasia.

9.4. o 20.30 h *Pozorovanie večernej oblohy
ďalekohľadmi hviezdárne*

23.4. o 20.30 h *Pozorovanie večernej oblohy
ďalekohľadmi hviezdárne*

Termíny návštev

Dospelí: štvrtok o 18.00 h; **Deti:** sobota o 11.00 h
Astronomické pozorovania: streda v určených hodinách

Skupinové návštevy: pondelok až piatok
o 9.00, 11.00, 14.00, a 16.00 h, sobota o 9.00 h
Kapacita projekčnej sály planetária je 68 miest.
Skupinové návštevy je nutné
dohodnúť vopred telefonicky alebo osobne.

HVEZDÁREŇ A PLANETÁRIUM V PREŠOVE

Astronomický informátor

marec - apríl

2/2014

Jurij Alexejevič Gagarin (9.3.1934 - 27.3.1968)
prvý človek vo vesmíre - dňa 12. 4. 1961
obletel Zem na kozmickej lodi Vostok 1

Vydáva: HaP v Prešove v spolupráci
s pobočkou SAS pri SAV
v Prešove

Ročník XL
Telefón/Fax: 051 / 7722065, 7733218
E – mail: hap@astropresov.sk
Internet: www.astropresov.sk

JUDr. Alexej Duchoň (23.2.1884 – 25.2.1964)

JUDr. Alexej Duchoň patril k tým nemnohým občanom Prešova, ktorí **trvale zasiahli do dejín mesta** a celým svojím životom zanechali hlboké stopy v pamäti súdobých svedkov. Sláva jeho činov, objavná a vytrvalá práca, neutíchajúca starostlivosť o veci verejné, ale aj záujem o obľúbenú astronómiu, ktorej sa venoval až do svojej smrti, to všetko naznačuje rozsah i náplň bohatej činnosti nezabudnuteľného človeka.

Narodil sa 23. februára 1884 v obci Šváby, okres Prešov ako syn truhlára. Otec Augustín Duchoň, roľník a stolár, matka Marianna, rod. Faithová. Mal sestru a dvoch bratov. Manželka Margita, rod. Barčová. So svojou manželkou mali jednu dcéru. Gymnázium a právnickú akadémiu vyštudoval v Prešove, titul doktora práv získal v Kluži (dnešné Rumunsko). Ako mladý slovenský advokát bol zvolený pred prvou svetovou vojnou slovenskými voličmi do župného zastupiteľstva a výboru župy šarišskej. Prvou svetovou vojnou prešiel ako delostrelecký dôstojník a po vojne v roku 1918 bol zakladajúcim členom Slovenskej národnej rady. Ďalej bol predsedom miestnej skupiny Slovenskej matice a Slovenskej ligy, vydavateľom časopisu Slovenský východ v Prešove a krajským poslancom v Bratislave. **Od roku 1922 do roku 1951 bol verejným notárom, v 30-tych rokoch bol starostom mesta Prešov.** Za odbojársku činnosť počas druhej svetovej vojny bol vyznamenaný Čs. vojenskou medailou za osobné zásluhy I. stupňa. Popri všetkej tejto verejnej činnosti sa celý život zaujímal o prírodné vedy, zvlášť o astronómiu a meteorológiu.

Roku 1923 postavil na terase svojho domu provizórnu **astronomickú pozorovateľňu**, doplnil ju prístrojmi, r. 1927 otvoril **meteorologickú pozorovateľňu**, r. **1932 vybudoval hvezdáreň s otočnou kupulou.** Tento objekt už neslúži svojmu účelu, ale Duchoňova pozorovateľská kupola sa zachovala dodnes. Nachádza sa na zadnej terase jeho rodinného domu na Hlavnej ulici č. 32. Tu začal s pozorovacím programom planét a fotosféry Slnka. Svoje pozorovania Slnka posielal do Zürichu a do slnečnej sekcie Čs. astronomickej spoločnosti v Prahe. Roku 1938 pomáhal zachrániť veľký Zeissov reflektor, previezol ho z Hurbanova do

Prešova, kde bol až do zriadenia hvezdárne na Skalnatom plese. Roku 1939 v jeho hvezdární inštalovali technické zariadenia na prenos časového signálu cez prešovský rozhlas pre celé územie Slovenska.

V roku 1946 sa Alexej Duchoň stal spoluzakladateľom a funkcionárom Miestneho odboru Štefánikovej astronomickej spoločnosti. Z iniciatívy členov tejto spoločnosti **bola v Prešove 28. októbra 1948 založená prvá ľudová hvezdáreň na Slovensku.** Ľudová hvezdáreň bola slávnostne otvorená v objekte vodárne na vtedajšej Rumanovej ulici. Uverejňoval články v Říši hvězd a Astronomische Mitteilungen. Jeho dve fotografie Slnka vystavili v roku 1958 na svetovej astronomickej výstave v Chile.

Zomrel 25. februára 1964 v Košiciach a pochovaný je v Prešove v rodinnej hrobke. Na jeho počesť bola v súčasnosti pomenovaná jedna z novovytvorených ulíc v meste Prešov - **ulica Alexeja Duchoňa.**

Pripravila: Renáta Kolivošková

Čo letí v roku 2014?

Určite to budú rakety. Pri pohľade do minulosti asi ťažko budeme hľadať obdobie, kedy vývoju kozmických dopravných prostriedkov bola venovaná taká pozornosť. V kozmonautickej aréne sa dnes pohybuje ďaleko väčší počet hráčov, ako tomu bolo v čase Apolla a Saľjutov, a preto je veľmi pravdepodobné, že rušno bude na kozmodrónoch všade po svete.

Space X si zásobovacou loďou pre ISS (**Dragon**) získava dôveru prvými letmi a zároveň sa pripravuje na rozšírenie rodinky Sokolov o ťažkú verziu nosiča **Falcon Heavy.** Aj keď ide o prvú súkromnú spoločnosť, čo začala veľmi ambiciózne zvládať biznis v kozmickej doprave, dnes už nie je jediná. Loď **Cygnus** od Orbital Sciences Corp sa pripojila ku ISS v minulom roku po prvý raz a vylepšenou verziou nosiča pre tento rok (**Antares 120**) by si OSC chcela poistiť zaujímavé zákazky od NASA pre obsluhu medzinárodnej orbitálnej stanice aj v budúcnosti. Nová ruská **Angara** je v tomto roku na začiatku svojich letových skúšok a s jej zavedením bol predpovedaný

koniec kariéry najťažšieho pracanta vo veľkej a usilovnej rodine ruských rakiet, legendárneho **Protónu.** Koncepčnosť konštrukcie a sústavná modernizácia dávajú tomuto štyridsaťročnému veteránovi príležitosť zalietať si naďalej, a to aj popri modernej Angare. **Pengorbitan** znie našincovi dosť čudne, ale Indonéziu sme tiež doteraz nikdy nespájali s vývojom vlastných kozmických rakiet. Do výpočtu o novinkách v tejto oblasti by sme mali zaradiť aj americký **Spark.** Koncom roka ho čakajú záťažové testy na maximálnu nosnosť. Pri 250 kg na nízku obežnú dráhu si netreba predstavovať nejakú superraketu, ale pre efektívnosť kozmickej prepravy (a pre svetový marketing) sú ľahké nosiče na dopravu mikrosatelitov dnes už nevyhnutnosťou.

V tomto roku budú letieť aj Američania - ale naďalej v ruských **Sojuzoch.** Oblasť pilotovaných letov bude rozhodne prežívať aj tento rok v znamení provizória. V osobnej kozmickej doprave, čo do počtu dopravcov, sa prakticky nič nezmenilo od 60 – tých rokov. Ako na to, vedia naďalej iba dva štáty – a v súčasnosti je to tradične Rusko a „nová“ Čína. Ale priebežne narastajúce požiadavky na dopravu osôb na ISS spôsobili, že cena za sedačky v ruskom Sojuze sa aj v tomto roku dramaticky zvýši, čo nie je jediný problém v prevádzkovaní orbitálnej stanice. S Čínou medzinárodné združenie v tejto oblasti nikdy nerátalo a jedinečnosť lodí Sojuz je udržateľná a žiaduca už len obmedzenú dobu. Na grandiózne projekty typu Space Shuttle v novom rozpočte NASA priestor určite nie je, ale mal by postačovať aspoň na ďalší vývoj a testovanie pilotovanej lode **Orion.** Federálna vláda, v snahe čo najskôr ukončiť (pre Američanov dosť potupnú) odkázanosť na Rusov, zároveň finančne podporuje podobné projekty aj v privátnom sektore. S optimizmom do budúcnosti dnes pozerá SpaceX, Boeing a Orbital Sciences Corp.

V oblasti výskumu slnečnej sústavy sa očakáva niekoľko zaujímavých momentov a tým najvzrušujúcejším pre astronómov bude historicky prvý umiestnenie kozmickej sondy na orbite kométy. Pre európsku sondu **Rosetta** a ďalšie zaujímavé projekty však plánujeme priestor až v nasledujúcich vydaniach nášho informátora.

Mgr. Viliam Kolivoška